

לק"י טו סיון התשפ"ג (04/06/2023)

פסק דין בין:

התובע איש הבנייה והשיפוץ :

הנתבעת:

עובדות מוסכמות:

התובע הוזמן ע"י הנתבעת, 2018 סוף אוגוסט, לביתה. היא ביררה איתו לגבי שיפוץ דק. הסכום שהוא נקב לגבי הדק היה סביבות 21,000 ₪ (לדבריו 21,600, אך למעשה אין לדיוק זה כל משמעות). הם סיכמו שכל עבודה נוספת תגרור תשלום נוסף.

עבודת הדק כללה: עמודים, קורות משניות, קירוי, גדר 3 קירות, צבע שמן. ביצענו זאת ומסרנו לקראת החגים, כולל מעקה. כמו כן, הוחלפו לוחות דק שהתבקעו.

עבודות נוספות שבוצעו: פתיחת דופן הדק לשם מעבר מהמרפסת לדק. מדרגות לכיוון הדשא ומאחז יד. ריצוף שביל הכניסה לבית. ריצוף המבואה של הבית (בגלל הפרשי גובה נצרך פירוק יציקה וריצוף). החלפת מרצפות בתוך הבית. הכנת פינת נטילת ידיים (קרמיקה לנטילת ידיים). במבוקים לסוכה. שיפוץ במשרד של הנתבעת.

מוסכם שהנתבעת נתנה שני צ'קים ע"ס 20,000 ₪ מראש, בפגישה בביתה (במרפסת). כמו כן מוסכם שהיא הוסיפה לאחר זמן עוד 5000 ₪ במכולת, ושהתובע שם נקב בסכום של 29,000 ₪ שמגיע לו על עבודתו.

תקציר טענות התובע:

- 1- לאחר הפגישה במכולת הנתבעת בקשה עבודות נוספות, מדרגות, מאחז יד ועוד. עבודות אלו אינן כלולות ב29,000 ₪ שנקצבו במכולת. הוא מודה שבתחילה סבר לעשות חלק מהעבודות בחינם בתור טובה לחברים, אך לאחר המריבה, עיכוב התשלום והרצון לסיים את המלאכה ע"י בעל מקצוע הוא חוזר בו ודורש עליהן שכר.
- 2- כל הסכומים האמורים, דובר בינינו שאינם כוללים מע"מ.
- 3- הנתבעת לא מוכנה לשלם אפילו את ה4,000 ₪ שהיא מודה שהיא חייבת.

למעשה הוא תובע 9,000 ₪ (נוסף ל25,000 ₪ שמודה שקיבל).

תקציר טענות הנתבעת:

וְשָׁמְרוּ דְדָרְךָ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט

בי"ד כולל ענב – כרמי המשפט ומרכז לגישור ויישוב סכסוכים שע"י כולל ענב

הנתבעת, מסרבת לשלם כל סכום שהוא:

- 1- ראשית, הסכום שדברו עליו לטענתה הוא 29,000 בלבד, והזמנת העבודות הנוספות הייתה לפני נקיבת הסכום 29000 לכן הן כלולות בסכום זה.
- 2- לא דובר ביניהם שהסכומים אינם כוללים מע"מ. טענה זו נתעוררה רק בשנה האחרונה. אפילו במפגש הראשוני בביתה, כאשר התובע קצב סכום בסיסי על הדק והיא שילמה לו מראש בשני צ'קים, לא פורש כלל שהמחיר אינו כולל מע"מ.
- 3- גם את ה-4000 שו שהיא מודה שהיא חייבת בהם, אינה מוכנה לשלם מחמת ב' טענות:
א'- לטענתה בניית הדק לקויה (בטן בקורות הדק, ברגים לא במקומות, חסר פתח לביוב, גדר עקומה) ולכן היא זקוקה לסכום זה בתור 'בדק בית', כלומר לתיקונים ושיפוצים אחרונים בדק. ואע"פ שהתובע מבחינתו מוכן לתקן את מה שנדרש, היא דורשת בעל מקצוע אחר כיון שאיננה נותנת בתובע אמון, הן בזמני העבודה והן בטיב העבודה.
ב'- לטענתה מגיע לה פיצויים על התארכות זמן העבודה הרבה יותר מהסביר.

יש לציין: הנתבעת והתובע היו אצל בורר לפני ר"ה האחרון, התובע רצה 7,000 והנתבעת 4,000, והוא שכנע אותם להתפשר על 5,000, הנתבעת חזרה לביתה ובעלה שמע ולא הסכים לפשרה, הוא רצה דין תורה.

לאחר הדיון הראשון בביה"ד, שני חברי ביה"ד 'ירדו לשטח' כאשר הם מצרפים עימם איש מקצוע, 'מומחה' (א.ל) מטעם ביה"ד, לראות את הדק ולהתרשם (טיב העבודה, תמחור) בנוכחות שני הצדדים. ה'מומחה' שאל אותם שאלות ברור ורשם לפניו. לאחר כמה שעות, שלא בנוכחות הצדדים, הוא מסר את חוות דעתו לבית הדין.

דין:

הערה מקדימה: כיון שאין חוזה מסודר לפנינו והמתדיינים לא נחתו מראש לכל פרטי העסקה, כמו כן התגלעה בין בעלי הדין מחלוקת לגבי העובדות - ביה"ד יאלץ לדון על פי מה שעומד לנגד עיניו.

לגבי תביעתו של התובע:

למעשה, התובע תבע 9,000 שו (מלבד ה-25,000 שכר קיבל). סכום זה מורכב מ-4,000 שו שהוסכם עליהם כששוחחו במכולת, מע"מ על שכר הבסיס לדק, ושכר על עבודות נוספות שנתבקש לעשות לדבריו, לאחר שנקב בסכום 29,000, ולכן אינן כלולות במחיר וצריך להוסיף עבורן.

א'- ביה"ד שולל את התביעה של התובע לתוספת מע"מ. כאשר אדם מזמין עבודה ושואל לגבי הסכום על האומן לומר באופן ברור שאינו משתמע לשני פנים מהו הסכום למעשה שיצטרך לשלם מזמין העבודה, ובכלל זה גם לפרש כאשר הסכום אינו כולל מע"מ, אלא אם כן ישנו סכום אחיד, ואז ברור שהסכום אינו כולל מע"מ, או כאשר **כולם** נוהגים בעבודות מעין אלו לקצוץ סכום סתמי שאינו כולל מע"מ. בבניית דקים אין סכום אחיד, ואפילו היה סכום אחיד, במקרה שלפנינו שמדובר בהנחה

וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ הַ' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט

בית הדין כרמי המשפט טל': 0546597850 0585858750 מייל: karmeimishpat@gmail.com

לחברים ובהנחות ודאי שאין סכום אחיד, וכיון שלא ברור עד כמה רצה להוזיל, יש להסתפק שמא במחיר ההוזלה כלל את המע"מ. ובמיוחד כאשר כבר בתחילה שילמו לו בצ'קים ולא דיבר בדבר המע"מ מאומה. גם לגבי מנהג, בירור מול איש המקצוע העלה שאדרבא, המנהג היותר רווח להזכיר מפורשות האם הסכום כולל מע"מ, ולכל הפחות, אי אפשר לטעון שכולם נוהגים לציין סכום סתמי שבהכרח איננו כולל מע"מ.

ב' התובע מודה שחשב לעשות חלק מהמלאכות חנינם, אך בעקבות ההתנהלות ה'לא חברית' של מזמין העבודה, הנתבעת, לעכב שכרו, ולבקש בעל מקצוע אחר שיבצע את שיפוצים האחרונים, הוא חוזר בו ודורש שכר. התובע לא פירט כמה מהעבודות התרצה לעשות חנינם. ביה"ד אומד שזהו ההפרש בין התביעה בבוררות, 7400 ₪ (בדרישה הראשונה, לפני שירד לתבוע 7000, שכללה בתוכה 4000 ₪ המוסכמים ועוד מע"מ על סכום הבסיס, בקירוב, ועל השאר לא באה תביעה) לתביעה בביה"ד, 9000 ₪, כלומר 1600 ₪. ראוי לציין, שסכום תביעה זה מבחינתנו כולל מע"מ, כיון שבביה"ד תובעים את כל הסכום שדורשים לקבל וזה הסכום שנתבע.

למעשה, צריך לברר, האם יש מקום לתביעה זו של התובע (מעבר ל4000 שהודתה בהם הנתבעת), כלומר האם עבודה שעושים אותה בחינם ומתחרטים ניתן לחזור ולגבות עליה.

ידוע שהנותן מתנה לחברו, ולאחר זמן נעכרו היחסים ביניהם לא רשאי לחזור בו מהמתנה.

"אבל היכא דמוכח דנתן לו לשם מתנה, רק אחר כך נפלה קטטה ביניהם ולכן תובע ממנו, פטור" (רמ"א רמז יז),

וכיון שעבודה 'חינמית' מוגדרת מתנה, דינה יהיה שווה.

"דמה שרגילין העולם לומר שדכן שאמר לאח' אשך לך שידוך פלוני בחנם אעפ"כ מחוייבים ליתן שכרו אין לזה שורש ועיקר כלל בתלמוד או בשום פוסק ולכן נשתקע הדבר ולא נאמר אלא אין נותנין לו שכר כלל וכן בדין הסרסור או שאר פועלים כולם דין אחד להם" (פת"ש אבן העזר סימן נ סקט"ז).

אמנם שם מדובר כשברור שהעבודה היתה במתנה, אך אצלנו התובע לא גילה דעתו שמתכוון לעשות מלאכה חנינם, רק אח"כ בביה"ד גילה דעתו למה התכוון. ובאופן הזה נחלקו הפוסקים האם מועילה המחילה:

"מסגרת השולחן שכתב בשם מוהרש"ל (בביאורו לסמ"ג עשין מ"ח) דאם אומר שבלבו היה למוחלו ועכשיו רוצה להתנקה ממנו לאיזה סיבה ותובעו לא מהני תביעתו, דמחילה בלב היא מחילה אף דנקיט שטרא בידיה..."

ובעיני יפלא הדבר, דלא מצינו בשום מקום דמחשבה מועיל, ואפילו הפקר והקדש ונדר בכולהו בעיני דיבור ממש, לבד בקדשי מזבח מהני ביה מחשבה משום דכתיב קרא (שמות לה, כב) כל נדיב לב... אבל היכא דאינו ידוע לכל מחשבתו הו"ל דברים שבלב ולא מהני וע"ש והוא אמיתי (קצה"ח סימן יב סק"א).

לדעת קצה"ח אין כאן מתנה, כיון שבשעת המלאכה לא נאמר במפורש שהיא במתנה, ודברים שבלב אינם דברים, ואח"כ בביה"ד כאשר התובע גילה דעתו שבשעת המלאכה התכוון (בלשון עבר) לתת מתנה, גם באופן זה לא די להחיל דין מתנה.

אך לדעת מהרש"ל, מחילה בלב נחשבת מחילה, ולכן עקרונית התובע לא יכול היה לחזור ולתבוע את העבודות שחשב תחילה לעשותן בחינם.

וְשִׁמְרוּ דֶּרֶךְ הַ' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט

בי"ד כולל ענב – כרמי המשפט ומרכז לגישור ויישוב סכסוכים שע"י כולל ענב

אכן, במקרה שלפנינו נראה שרשאי יהיה התובע לחזור בו מהמתנה, גם לדעת מהרש"ל מכיוון אחר, ונבאר:

התובע טוען שאם היה יודע שלא ישלמו כל שכרו, המוזל בין כה, וידרשו לשמור חלק מהסכום שקבעו לשיפוצים ע"י בעל מקצוע אחר, לא היה מוכן לעשות עבודה בחינם. כלומר לטענתו העבודה בחינם ניתנה בתנאי שיישלמו על שאר העבודות ללא סירובים ועיכובים עד כדי גרירה לביה"ד.

ידוע הדבר, שכאשר נותן מתנה התנה בשעת נתינת המתנה תנאי כלשהוא אזי "כל תנאי שבממון קיים" (קדושין יט ב), וכאן התובע לא התנה בשעת העבודה שהתכוון לעשות חינם שום תנאי מפורש, אף על פי כן ישנם מקרים שבהם התנאי זועק מאליו עד שאין צורך לפרשו, וברור לכל שעל דעת כן התכוון ("בלבו ובלב כל אדם"). חכמים כינו אומדן זה בלשון: "אומדנא דמוכח". במקרים אלו למרות שלא התנה במפורש אנו מתייחסים כאילו התנה (רמ"א חו"מ רז ד).

אין שום ספק שאומן שמוכן להוסיף עבודות נוספות כמחווה של ידידות וכחלק מעבודה כוללת, התנאי הבסיסי למתנה זו שיישלמו לו את הסכום הבסיסי עליו הם סגרו, ללא התחמקויות או סירוב לתשלום עד כדי גרירה לבית דין. ובפן הזה טענתו של התובע לכאורה נשמעת.

על מנת לשבר (שי"ן שמאלית) את האוזן, דבר זה דומה לחנות שמוכרת מוצר במבצע '1 פלוס 1', לא יעלה על הדעת שהלוקח יטול את הפלוס 1' כאשר הוא לא מוכן לשלם על ה'1' הבסיסי.

מנגד, טענתה של הנתבעת שעיקוב התשלום נבע מליקויים בעבודתו של התובע. אם כן, גם אם נטען שמתנתו של התובע הייתה על תנאי שישלמו ללא התחמקויות וסירובים, לדבריה של הנתבעת, התובע הוא הגורם להפרת התנאי. וברור, באופן פשוט, שהתנאי במתנה 'שלא יעכבו שכרו', שבלבו ובלב כל אדם, כוונתו כאשר העיכוב נגרם ממזמין העבודה ולא ממנו.

אכן, לאחר שביה"ד קיבל את חוות דעתו של איש המקצוע הן לגבי טיב העבודה והן לגבי תמחורה, נוכח ביה"ד לדעת שאע"פ שמצד אחד, כפי טענתה של הנתבעת, העבודה איננה 'מושלמת' (לדוגמא, המרחקים בין הברגים קצת יותר גדולים מהמקובל (המשמעות 'בטן' בקרשי הדק מעט יותר גדולה בהתאמה), החלק התחתון של הגדר נע ונד (החלק עליון יציב), אין פתח לביוב) מאידך, אי אפשר לטעון שיש לפנינו אומן שלא יודע את אומנותו. העבודה חזקה ויציבה, כמו כן נעשו תוספות לטובת הדק (שלא מקובל לעשותן) באופן שיוכל להתקיים למשך שנים הלאה. לדוגמא, הוא מוגבה באופן משמעותי מהקרקה, הוא יושב על עמודי ברזל (המשמעות, יציבות ועמידות לאורך זמן). כמו כן, נעשו מחוות שלא מקובלות בכל מקום, כגון שהוחלפו קורות שנשברו. חיתוך הקרשים נעשה באופן מקצועי ואסתטי.

כמו כן, כאשר אנו נגשים לבחון את טענות הלקות (ליקויים בבנייה), איננו יכולים שלא להתייחס לעובדה שאין תקן ישראלי מסודר לבניית דקים! כמו כן, אין מנהג אחיד בתחום פרוץ זה, ומכיוון שאין לנו מנהג אחיד או הלכה ברורה קשה לטעון באופן חד משמעי שהעבודה פגומה, ושהתובע, התובע, עבר על סעיף כזה או על הוראה אחרת. במצב מעין זה, רק כאשר ישנו פגם שגורם לכך שאין שמו של הדק עליו, כלומר שלא מאפשר בו שימוש סביר לייעוד שלשמו נבנה, ניתן לטעון באופן חד משמעי שיש כאן עבודה לקויה. במקרה שלפנינו אין זה המצב, הדק אכן משמש לייעוד שלשמו נבנה.

וְשָׁמְרוּ דְדָרְךָ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט

בית הדין כרמי המשפט טל': 0546597850 0585858750 מייל: karmeimishpat@gmail.com

בי"ד כולל ענב – כרמי המשפט ומרכז לגישור ויישוב סכסוכים שע"י כולל ענב

בנוסף לאמור לעיל, אנו חייבים לשקלל מול הציפייה לעבודה איכותית מחד, את מחיר העבודה הנמוך מאד (ביחס למקובל) מאידך¹.

לסיכום, כיון שסוף כל סוף עבודה יש לפנינו, השווה בהחלט את הסכום הנדרש לתשלום (ואף יותר מכך), גם אם צריך שיפוץ כאן או שם, אפשר בהחלט לדרוש מהאומן שיפוץ בלוח זמנים סביר, אך אי אפשר לבקש החלפת בעל מקצוע ולא לשלם את הסכום הנמוך ממילא שמגיע לאומן על עבודתו. בפן הזה נשמעת טענתו של התובע שהוא חוזר בו מרצונו לעשות עבודה בחינם ודורש עליה תשלום.

לגבי טענתיה של הנתבעת:

ג'- הנתבעת טענה שעל עיכוב העבודה מגיע לה פיצוי.

ביה"ד דוחה טענה זו, כיון שכאשר מתנים עם קבלן זמן יעד לעבודה, ולא התנו קנסות על איחורים בעבודה, **אם הוא השלים את העבודה באיחור לא ניתן לקונסו.**

אין ספק, שאומן ה'מורח' את עבודתו באופן ממושך מדי ולא סביר, כאשר איחור זה מהותי, **כל עוד הוא לא סיים את העבודה** ניתן להפסיק את ההתקשרות מולו ולבקש אומן אחר, כאשר יד האומן הראשון על התחנתו, כלומר התוספת לשני תבוא על חשבונו. אמנם במקרה שלנו ביה"ד נכח במקום ומצא עבודה גמורה מלבד כמה נקודות בודדות המצריכות שיפוץ קל (ע"י ט"ז יו"ד רלו סקי"ג וש"ך שם סק"ח).

ד'- לדבריה של הנתבעת העבודות שהתובע טוען שלא נטל בעבורן תשלום הן קדמו לקצירת הסכום 29,000 ולכן הן גלומות בו, בעוד התובע טוען שעבודות אלו נתבקשו אחר כך, ולכן מגיע לו יותר.

באופן עקרוני, כאשר יש סתירה עובדתית, מילה מול מילה, ללא חוזה מסודר, עדים או ראיות אחרות לברר עם מי הצדק, ישנו כלל גדול בדיני ממונות "המוציא מחברו עליו הראייה" (בבא קמא מו א), כלומר אין בטענתו של התובע כוח להוציא מהנתבעת שהיא מוחזקת בממון.

אלא שבמקרה שלפנינו כיון שישנה "הודאה במקצת", שהרי התובע תובע 9000 ₪, ולאחר שאנו מפחיתים 3400 מע"מ, שתביעתם מבחינתנו אינה נחשבת, נותרה תביעתו על 5600 ₪, והנתבעת מודה ב4000 ₪ מתוכם (באופן עקרוני) - על פי דין תורה הנתבעת לא תוכל להיפטר מבלי להישבע שבועת התורה על דבריה (בבא מציעא ב א, ג א).

אמנם כיון שבימינו לא משביעים, נהגו לפדות את השבועה בכסף (שו"ע חו"מ יב ב, ש"ך שם סק"ז).

וכיון שמדובר בשבועה מהתורה, ובשקלול כל מה שהונח לפנינו, אנו מפשרים על חצי מסכום התביעה (ע"פ בעי ח"י חו"מ ח"ב סי' ע ותרשיש שהם סי' עא. ועיין גם בדברי מלכיאל ב קלג, ובאג"מ חו"מ א לב).

¹ דרך אגב, לדעת איש המקצוע הטענות על צביעת הקרשים לא רלוונטיות ללקיחות, הן מצד הנתבעת והן מצד התובע. צביעה לא גורמת לבטן.

וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט

בית הדין כרמי המשפט טל': 0546597850 0585858750 מייל: karmeimishpat@gmail.com

למסקנה, ביה"ד פוסק:

1. התובע מחוייב לפתוח פתח לביוב בדק של הנתבעת, ולחזק את הצד התחתון של הגדר (מעקה) לא יאחר מ- ט"ו תמוז התשפ"ג (04/07/2023). כמובן אם הנתבעת תאשר לו.
2. הנתבעת חייבת לשלם להתובע 4800 ₪ לא יאחר מר"ח אב התשפ"ג (19/07/2023), גם אם אינה חפצה בשיפוצים לעיל ע"י התובע.
3. השגות על פסה"ד ניתן להעביר דרך מזכירות ביה"ד עד שבוע מיום שליחת הפסק לצדדים.
4. ע"פ הנפסק בשו"ע (ח"מ סימן יד) וע"פ המקובל בביה"ד, איננו גובים הוצאות משפט במקרה הנ"ל משום צד.

בשולי פסק הדין: ביה"ד מיצר על חברות של שנים שהופסקה מחמת ריב, שיתכן והיה נמנע אם היה חוזה מסודר ומפורט עם לו"ז ברור. נהוג בטעות לחשוב שחוזה מפורט נועד רק לכאלו שאינם חברים, ולא היא, הוא נכון שבעתיים כלפי החברים. דווקא בין חברים, שהרגשת החברות גורמת לחוסר נעימות לגבות מחיר מלא ועבודות 'חינמיות' מחד, וממילא לחוסר מחוייבות ללו"ז ברור ולעתים אף להקלה במקצועיות העבודה מאידך, חייבים עוד יותר חוזה ברור, ואם מקלים ראש בכך עלולים לערער אפילו חברות רבת שנים, וחבל.

הרב עומר יוסף – אב"ד

הרב פנחס וייסנברג – דיין

הרב אייל פלד - דיין

וְשָׁמְרוּ דְרָךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט

בי"ד כולל ענב – כרמי המשפט
ומרכז לגישור ויישוב סכסוכים שע"י כולל ענב

וְשָׁמְרוּ דְדֶרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט

בית הדין כרמי המשפט טל': 0546597850 0585858750 מייל: karmeimishpat@gmail.com